

พฤติกรรมของชะนีมือขาว (*Hylobates lar*) ที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต ปีพุทธศักราช 2545-2548 ภายหลังจากผ่านกระบวนการฟื้นฟูสภาพ “กรณีศึกษากลุ่มโฮป”

โดย

โครงการคืนชะนีสู่ป่า มูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย

(The Gibbon Rehabilitation Project, The Wild Animal Rescue Foundation of Thailand)

๑๐๔/๓ ต. ป่าคลอก อ. ถลาง จ. ภูเก็ต ๘๓๑๑๐

โทรศัพท์: (๐๗๖) ๒๖๐ ๔๕๑-๒ โทรสาร: (๐๗๖) ๒๖๐ ๔๕๒

www.gibbonproject.org E-mail: grp@gibbonproject.org, grp@warthai.org

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาพฤติกรรมโดยทั่วไปของชะนีมือขาว (*Hylobates lar*) ที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต ปี พุทธศักราช 2545-2548 ภายหลังจากผ่านกระบวนการฟื้นฟูสภาพ “กรณีศึกษากลุ่มโฮป” โดยวิธีการศึกษาใช้ทั้งข้อมูลทฤษฎีและปฐมภูมิ ใช้แบบบันทึกพฤติกรรมทุกๆ 2 นาทีจากกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาลดระยะเวลา 4 ปี ทำการสังเกตพฤติกรรมจำนวน 193 ครั้ง โดยสังเกตพฤติกรรมชะนีตัวแม่ที่ชื่อ “ก๊ป” มากกว่าชะนีตัวอื่นๆ เนื่องจากในธรรมชาติแม่จะเป็นผู้นำในการหาอาหาร ส่วนชะนี “โฮป” ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมน้อยกว่าตัวอื่นๆ เพราะโฮปเพิ่งจะหย่านมและเริ่มที่จะเรียนรู้การดำรงชีวิตต่างๆ และในระยะหลังจะทำการสังเกตพฤติกรรมน้อยลง เพราะชะนีทุกตัวมีพฤติกรรมใกล้เคียงกับชะนีธรรมชาติมากขึ้น

พฤติกรรมที่พบในช่วงปีแรก คือ การพักผ่อน ห้อยโหนอยู่กับที่และออกนอกการสังเกต เนื่องจากในช่วงแรกของการปล่อย ชะนียังคงตื่นกลัวและไม่คุ้นกับการใช้ชีวิตในป่า ยังต้องอาศัยอยู่รอบๆ กรงปล่อยโดยไม่ไปไหนไกล ส่วนใหญ่จึงเป็นการพักผ่อนและห้อยโหนอยู่กับที่ ชะนีกลุ่มนี้เป็นกลุ่มแรกที่ปล่อยแบบครอบครัว เจ้าหน้าที่ยังไม่เคยทำงานในลักษณะนี้มาก่อน การติดตามสังเกตพฤติกรรมจึงเป็นไปได้ยากลำบาก ชะนีมีสัญชาตญาณการป้องกันตัวและการซ่อนตัวจากศัตรู จึงพบว่าชะนีจะมีการออกนอกการสังเกตของเจ้าหน้าที่ ในช่วงปีที่สองชะนีสามารถปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น โดยดูจากสัดส่วนของการหาอาหารป่าที่เพิ่มขึ้นกว่าเดิมและกินอาหารที่ทางโครงการฯ จัดให้น้อยลง และในปีที่สามและสี่พบว่ามีการปรับตัวได้อย่างสมบูรณ์ จากสัดส่วนการหาอาหารป่าที่เพิ่มขึ้นจากสองปีแรกกว่าร้อยละ 30 ส่วนโฮปถือกำเนิดและเติบโตในป่า ซึ่งเป็นชะนีป่าอย่างสมบูรณ์ พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้เมื่อเปรียบเทียบกับชะนีตัวอื่นๆ จะมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากไม่ต้องมีการปรับตัวมากนัก

จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทวและชะนีป่า ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Thad Quincy Bartlett, 1999) พบว่าชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติจะมีพฤติกรรมดำรงชีวิตโดยลำพังสูง การปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์สูงและความสัมพันธ์ภายในกลุ่มต่ำกว่าชะนีป่า

บทนำ

ทำการเลือกชะนีเป็นครอบครัวและมีความสามารถในการเจริญพันธุ์ที่ผ่านขั้นตอนการฝึกจากศูนย์ฝึกและพักฟื้นชะนี โดยนำเข้าไปอยู่ในกรงฝึกชะนีในป่า (Training Cage) เป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน เพื่อให้ชะนีอยู่ห่างจากมนุษย์และคุ้นเคยในการห้อยโหนกับต้นไม้จริง รวมถึงให้ชินกับสภาพป่า หลังจากนั้นจะย้ายชะนีไปยังกรงปล่อยชั่วคราว (Acclimatization Cage) ซึ่งสร้างขึ้นในพื้นที่ที่จะทำการปล่อยชะนีกลุ่มนั้นจริงๆ โดยกรงจะอยู่สูงจากพื้นดินประมาณ 20 เมตร เพื่อให้ชะนีคุ้นเคยกับการอยู่ในที่สูง ชะนีจะอยู่ในกรงนี้ประมาณ 10 วัน จึงทำการเปิดประตูกรงให้ชะนีออกมา

“กลุ่มโฮป” ทำการปล่อยกลับคืนสู่ป่าเขาพระแทว โดยเป็นการปล่อยแบบครอบครัวครั้งแรกในวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2545 มีสมาชิกตอนปล่อยทั้งหมด 3 ตัว ประกอบด้วยพ่อ, แม่และลูกได้แก่ โจ, กิปและทอง ต่อมาในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2545 กิปก็ได้ให้กำเนิดลูกในป่าเพิ่มอีก 1 ตัวชื่อว่า “โฮป” และอีก 4 ปีต่อมา ในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2549 กิปก็ได้ให้กำเนิดลูกชะนีตัวที่ 2 ในป่าเขาพระแทวอีกครั้ง มีชื่อว่า “ท้อฟฟี” หยุดให้อาหารตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2547 โดยมีพื้นที่หากินอยู่ที่ประมาณ 179.68 ไร่ (โครงการคืนชะนีสู่ป่า, รายงานสถานการณ์ พ.ศ. 2549) ครอบคลุมพื้นที่มาถึงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติน้ำตกโดนไพร-น้ำตกบางแป

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลประชากรของชะนีกลุ่มที่ศึกษา “กลุ่มโฮป”

กลุ่มศึกษา	จำนวนสมาชิก	สมาชิก	เพศ/อายุ	สถานภาพในกลุ่ม
กลุ่มโฮป	5	โจ (Jo)	ผู้ / 21 ปี	พ่อ
		กิป (Kip)	เมีย / 17 ปี	แม่
		ทอง (Thong)	ผู้ / 6 ปี	ลูกตัวที่ 1
		โฮป (Hope)	เมีย / 4 ปี	ลูกตัวที่ 2
		ท้อฟฟี (Toffee)	เมีย / 2 เดือน	ลูกตัวที่ 3

ข้อมูลปี พ.ศ. 2549

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

รูปที่ 1 ภาพประชากรของชะนีกลุ่มที่ศึกษา “กลุ่มโไฮป”

- (1) สมาชิกกลุ่มโไฮป
- (2) โจ (พ่อ)
- (3) กี้ปและท้อพี (แม่และลูกชะนีตัวที่ 3)
- (4) โไฮป (ลูกชะนีตัวที่ 2)
- (5) ทอง (ลูกชะนีตัวที่ 1)

วิธีการศึกษาวิจัย

การติดตามและสังเกตพฤติกรรมนั้นจะแบ่งการบันทึกออกเป็น 2 ชุด

ชุดแรก เป็นการสังเกตพฤติกรรมขณะกินทุกๆ 2 นาที บันทึกระยะเวลาความสูงกับตำแหน่งที่อยู่ทุกๆ 10 นาที และบันทึกที่ซออาหารในบริเวณต่างๆ โดยระบุระยะเวลาที่กินอาหารนั้นๆ

ชุดที่สอง เป็นการบันทึกความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยวัดจากระยะห่างของแต่ละตัวทุกๆ 10 นาที บันทึกระยะเวลาในการร้องในแต่ละครั้งแยกเป็นรายตัว และบันทึกความสัมพันธ์ในพฤติกรรมต่างๆ ว่าใครเป็นผู้ให้และผู้รับในพฤติกรรมนั้นๆ

ทั้งนี้การติดตามและสังเกตพฤติกรรมในแต่ละครั้งนั้น จะเริ่มตั้งแต่ขณะตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน ใช้วิธีการเดินเท้าติดตาม การตามหาขณะกินในช่วงเช้านั้นจะอาศัยดูจากอาณาเขตพื้นที่ที่ขณะนี้เคยหากินและเสียงร้องเป็นหลัก เมื่อพบขณะกินแล้วจึงทำการติดตามและสังเกตพฤติกรรมจนกระทั่งขณะเข้านอน

ผลการศึกษาวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนครั้งที่ทำการสังเกตพฤติกรรมนั้น จะพิจารณาแยกเป็นรายปี โดยในแต่ละปีนั้นก็แยกวิเคราะห์เป็นรายตัว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

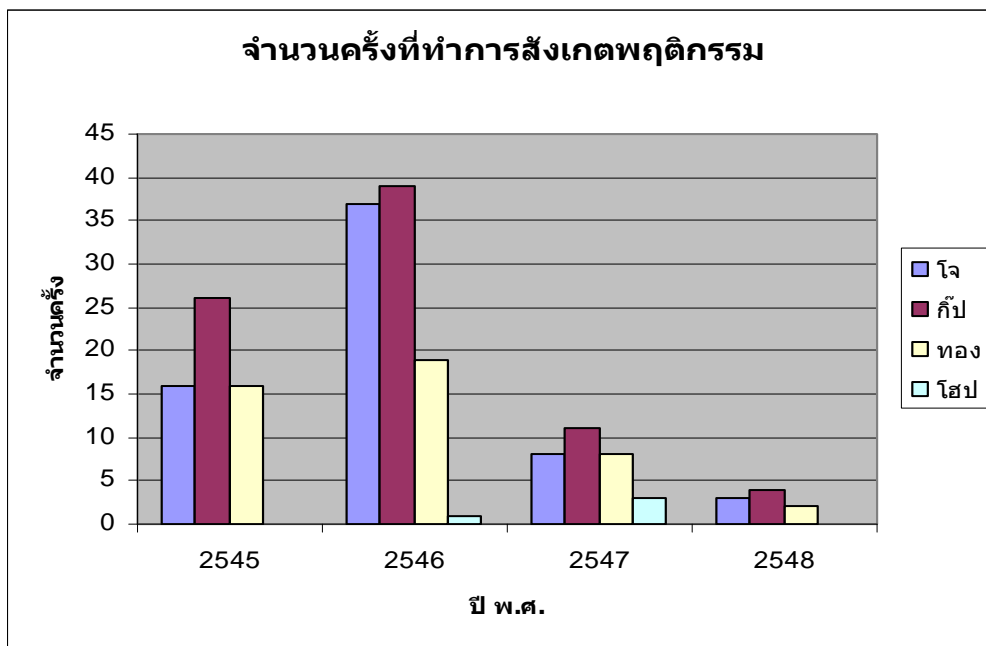
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนครั้งที่ทำการสังเกตพฤติกรรมของขณะนี้แต่ละตัว แยกเป็นรายปี

ปี	จำนวนครั้งที่ทำการสังเกตพฤติกรรม				รวม
	โจ	กิป	ทอง	โฮป	
2545	16	26	16	0	58
2546	37	39	19	1	96
2547	8	11	8	3	30
2548	3	4	2	0	9
รวม	64	80	45	4	193

จากการสังเกตพฤติกรรมจำนวนทั้งสิ้น 193 ครั้ง จะเห็นได้ว่าทำการสังเกตพฤติกรรมของขณะกิปมากกว่าขณะตัวอื่น เนื่องจากแม่จะเป็นผู้นำในการหาอาหาร โดยมีลูกๆ ติดตามและเรียนรู้เรื่องการดำรงชีวิตจากแม่ ส่วนพ่อจะคอยดูแลอยู่ห่างๆ เพื่อปกป้องครอบครัว และในกรณีของขณะโฮปที่ทำการสังเกตพฤติกรรมน้อยกว่าขณะตัวอื่นนั้น เนื่องจากโฮปเกิดในปีที่ทำการปล่อยและตามพฤติกรรมของขณะแล้วจะหย่านมในช่วงที่อายุได้ประมาณ 2 ปี ฉะนั้นจึงทำการสังเกตพฤติกรรมโฮปในช่วงปี พ.ศ. 2546 ซึ่งเริ่มหย่านมและเริ่มหาอาหารด้วยตัวเอง แต่ก็ยังไม่ห่างจากตัวแม่มาก

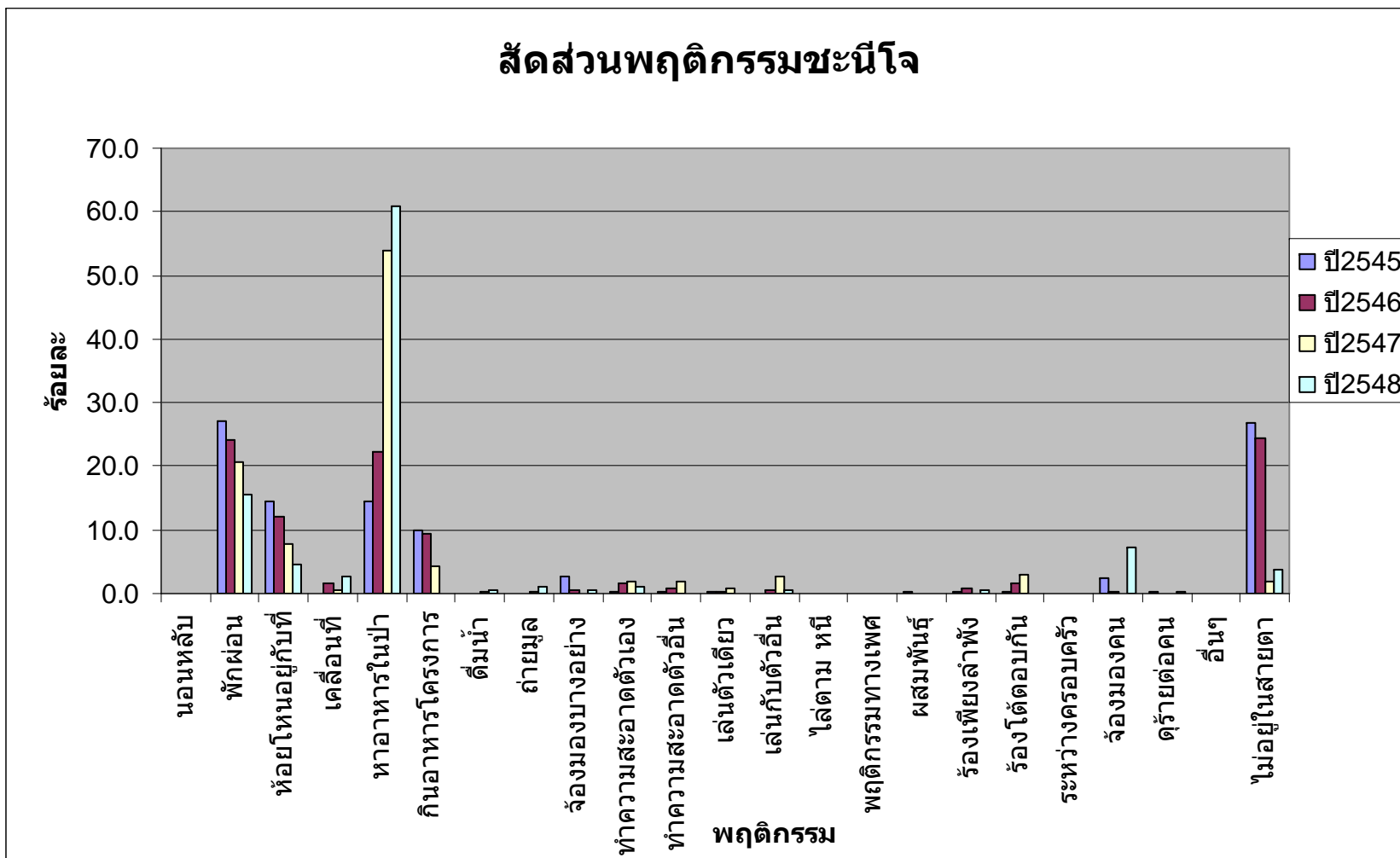
นัก ในปี พ.ศ. 2548 จำนวนครั้งที่ทำการสังเกตพฤติกรรมขณะนี้ทุกตัวลดน้อยลงมาก เนื่องจากพฤติกรรมของชะนีกลุ่มนี้ใกล้เคียงกับชะนีธรรมชาติมาก จึงไม่น่าเป็นห่วงในเรื่องการปรับตัวและเอาตัวรอดในธรรมชาติอีกต่อไป

กราฟที่ 1 แสดงจำนวนครั้งที่ทำการสังเกตพฤติกรรมแยกเป็นรายปีต่อตัว

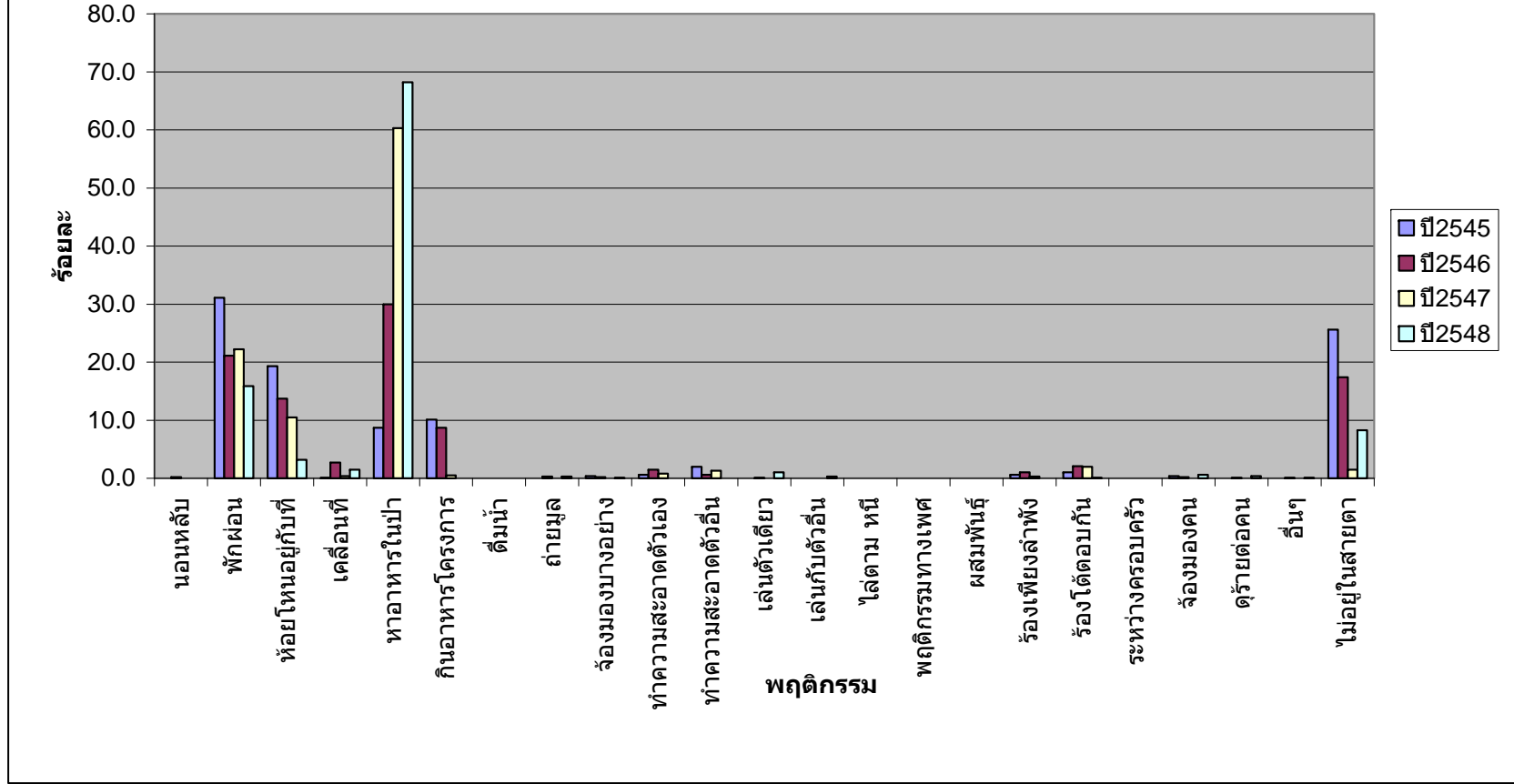
สัดส่วนพฤติกรรมของชะนีแยกเป็นรายตัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่ม โสปเกี่ยวกับพฤติกรรมชะนีแต่ละตัว แสดงค่าเป็นร้อยละต่อปี ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมและมีรายละเอียดดังกราฟต่อไปนี้

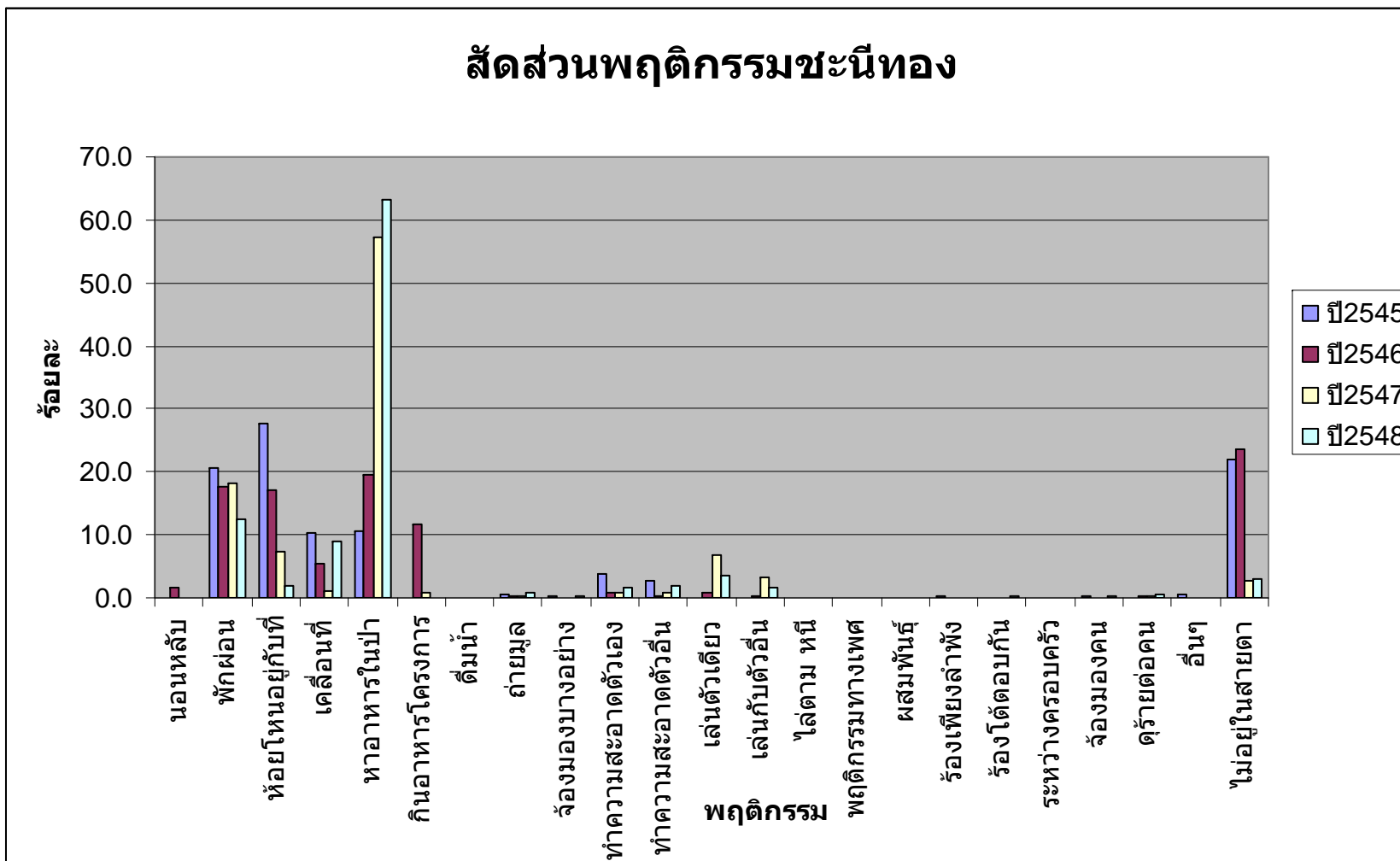

กราฟที่ 2 แสดงสัดส่วนพฤติกรรมขณะนี้ “ใจ” แยกเป็นรายปี

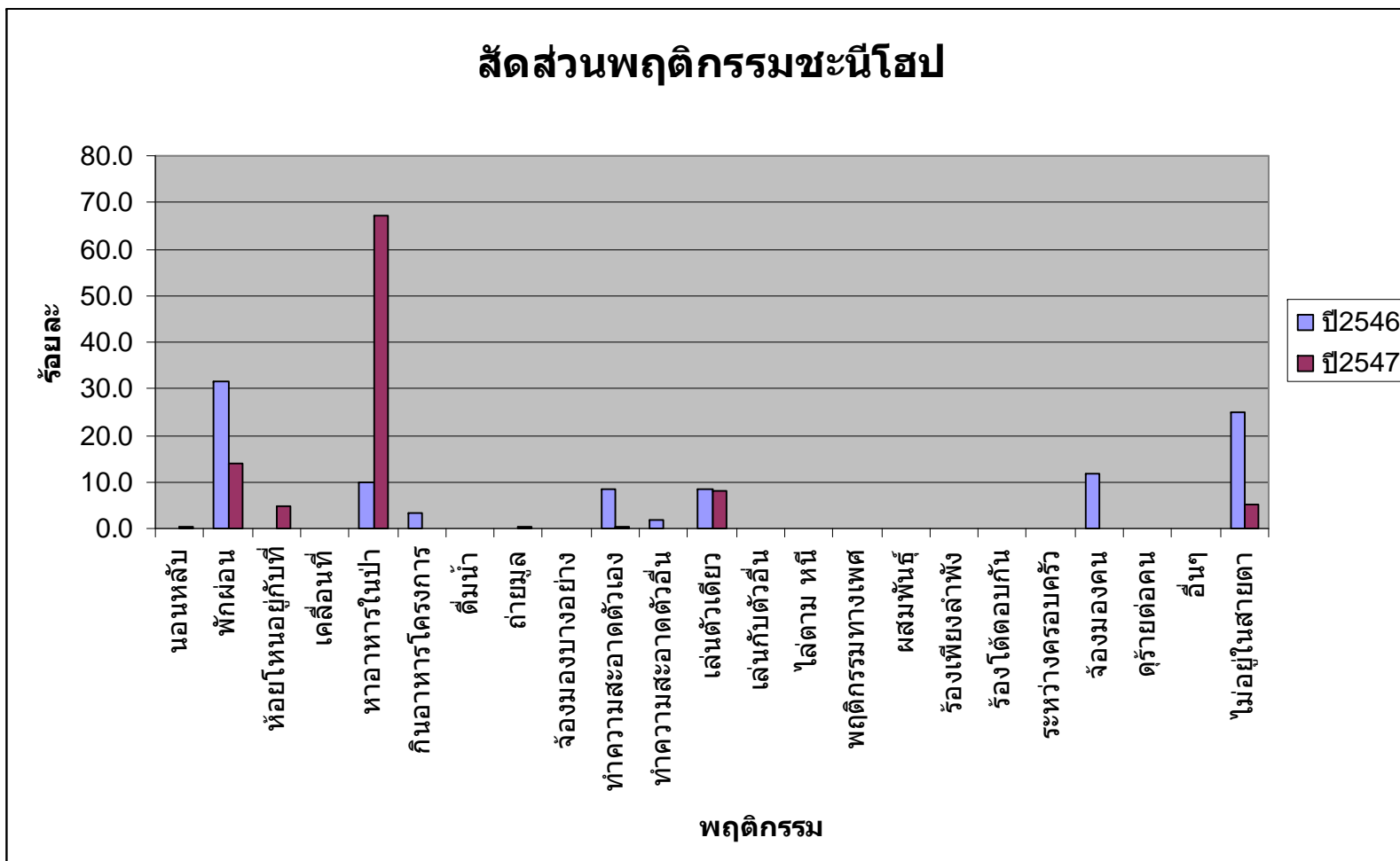
สัดส่วนพฤติกรรมขณะนี้กับ

กราฟที่ 3 แสดงสัดส่วนพฤติกรรมขณะนี้ “กบ” แยกเป็นราย

กราฟที่ 4 แสดงสัดส่วนพฤติกรรมขณะนี้ “ทอง” แยกเป็นรายปี

กราฟที่ 5 แสดงสัดส่วนพฤติกรรมขณะ "ไอ้บ" แยกเป็นรายปี

จากผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าสมาชิกทุกตัวมีการปรับตัวดีขึ้นเรื่อยๆ ในทุกปี แต่เนื่องจาก ชะนิกลุ่มนี้เป็นกลุ่มแรกที่เพิ่งทำการปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ชะนียังคงมีความตื่นกลัวและไม่คุ้นเคยกับสภาพป่ามากนัก อีกทั้งทางโครงการฯ ยังคงให้อาหารอยู่ไม่ได้ปล่อยให้หากินเองทั้งหมด พฤติกรรมส่วนใหญ่ในช่วงปีแรกที่พบจึงเป็นการพักผ่อน และห้อยโหนอยู่กับที่ ประกอบกับการที่เจ้าหน้าที่เองก็ไม่เคยทำงานในลักษณะนี้มาก่อน และการที่ชะนียาศัยอยู่บนเรือนยอดไม้ที่สูงจากพื้นดินกว่า 25 เมตรนั้น ทำให้การสังเกตและติดตามพฤติกรรมเป็นไปได้ค่อนข้างลำบาก สัตุศาสตร์ของสัตว์ป่าก็ยังคงมีอยู่สูง ถึงแม้จะอยู่กับมนุษย์มานาน เมื่อชะนียได้อยู่อาศัยอิสระในป่าแล้ว จึงจำเป็นต้องซ่อนตัวเพื่อให้พ้นจากสายตาของสัตว์ทั้งหลาย พฤติกรรมส่วนใหญ่ นั้น จึงพบว่าชะนียจะออกนอกการสังเกตของเจ้าหน้าที่

แต่หลังจากเริ่มปรับตัวได้แล้วพบว่าพฤติกรรมการหาอาหารป่าของทุกตัวจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่วน “โสป” เป็นชะนียที่มีการเรียนรู้ที่รวดเร็วมาก ซึ่งดูได้จากพฤติกรรมการหาอาหารป่าในปี พ.ศ. 2546 จะมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 10.0 แต่จะเห็นว่ามีการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 67.1 ในปี พ.ศ. 2547 ถือเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50 ทั้งนี้เพราะ โสปเกิดและเติบโตในป่า ได้สัมผัสกับสิ่งที่เรียกว่าธรรมชาติอย่างแท้จริง จึงไม่จำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเหมือนชะนียตัวอื่นๆ ในกลุ่มที่เคยอยู่กับมนุษย์มาก่อน ถึงแม้ว่าชะนียเหล่านั้นจะผ่านกระบวนการฟื้นฟูสภาพจากโครงการฯ ก็ตามที แต่การได้เรียนรู้จากของจริงตั้งแต่เกิดนั้น เป็นที่ปรากฏอย่างชัดเจนแล้วว่าถึงแม้มนุษย์จะให้การช่วยเหลือสัตว์ป่าอย่างดีที่สุดเพียงใด ก็เทียบไม่ได้กับการที่สัตว์ป่าเหล่านั้นเกิดและเติบโตในป่า

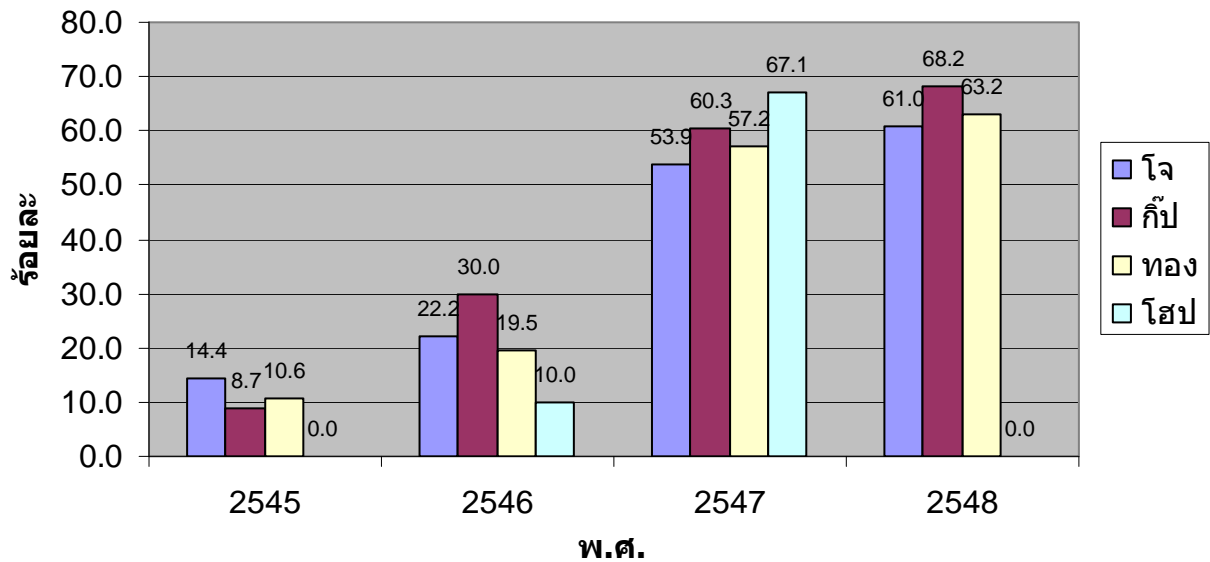
ในช่วงปีที่ 2 ที่ทำการติดตามสังเกตพฤติกรรมนั้นพบว่าชะนียกลุ่มนี้สามารถปรับตัวเข้ากับธรรมชาติได้มากยิ่งขึ้น โดยดูจากสัดส่วนการหาอาหารป่าที่เพิ่มขึ้น การกินอาหารที่ทางโครงการฯ จัดไว้ให้น้อยลง

ในปีที่ 3 และปีที่ 4 พบว่าสมาชิกทุกตัวในกลุ่ม สามารถปรับพฤติกรรมให้เข้ากับธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ตัวชี้วัดคือ การที่ชะนียมีสัดส่วนพฤติกรรมการหาอาหารป่าเพิ่มขึ้นจากเดิมกว่าร้อยละ 30 มาอยู่ที่ร้อยละ 50

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละพฤติกรรมการหาอาหารป่าของชะนียแต่ละตัวในปี พ.ศ. 2545 - 2548

พ.ศ.	หาอาหารป่า (ร้อยละ)			
	โจ	กิป	ทอง	โสป
2545	14.4	8.7	10.6	-
2546	22.2	30.0	19.5	10.0
2547	53.9	60.3	57.2	67.1
2548	61.0	68.2	63.2	-

สัดส่วนพฤติกรรมอาหารป่า พ.ศ. 2545-2548

กราฟที่ 6 แสดงสัดส่วนพฤติกรรมอาหารป่า พ.ศ. 2545-2548

สัดส่วนพฤติกรรมรายปีของทุกตัวรวมกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมชนิดนี้ทุกตัวรวมกัน โดยแสดงค่าเป็นร้อยละต่อปี นั้น ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงสัดส่วนพฤติกรรมรายปีของทุกตัวรวมกัน

หมายเหตุ : ร้อยละ

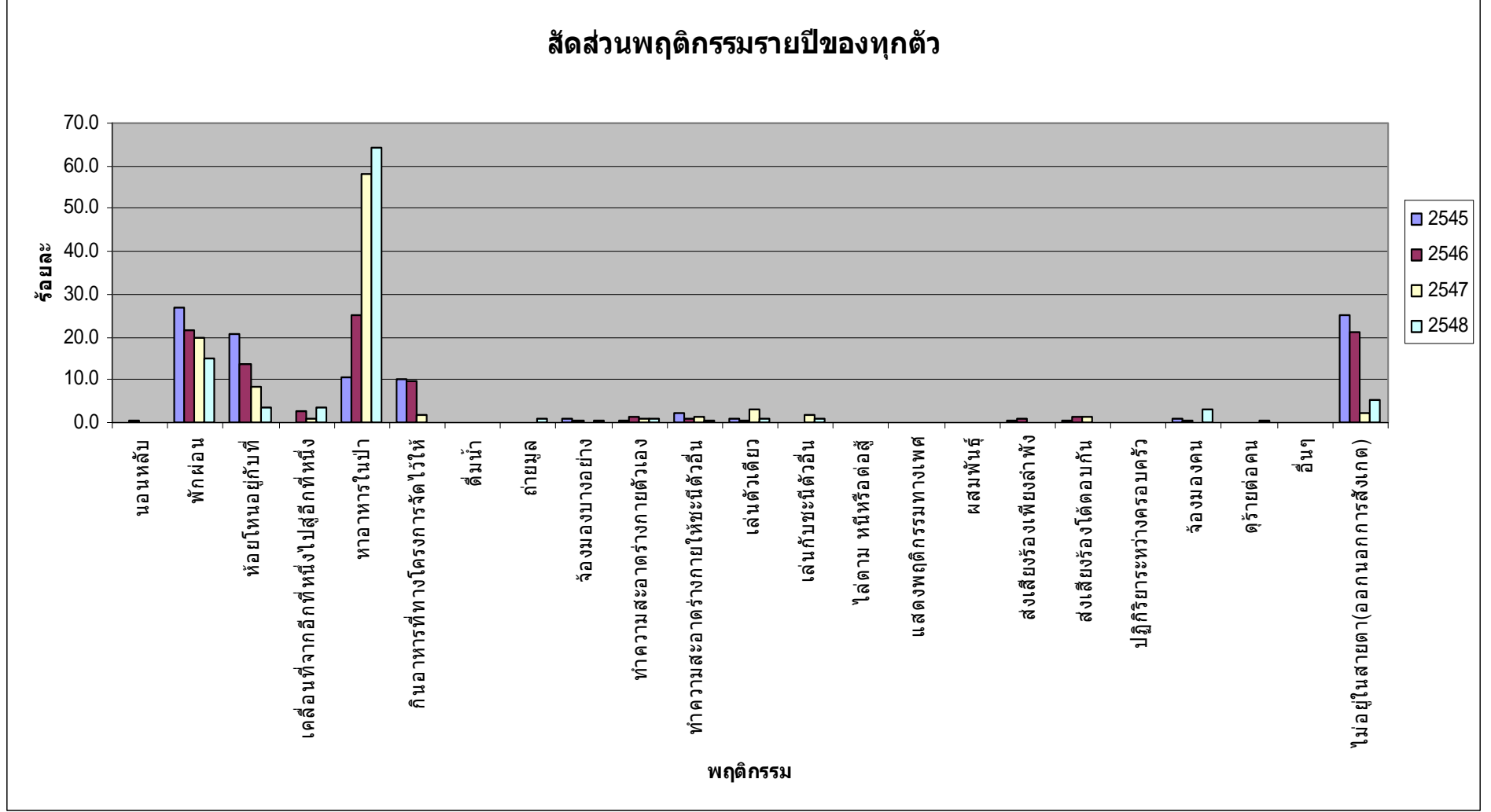
พฤติกรรม	2545	2546	2547	2548	2545-2548
นอนหลับ	0.0	0.4	0.1	0.0	0.2
พักผ่อน	26.9	21.6	19.9	15.1	21.6
ห้อยโหนอยู่กับที่	20.5	13.7	8.3	3.4	12.5
เคลื่อนที่จากอีกที่หนึ่ง ไปสู่อีกที่หนึ่ง	0.1	2.8	0.7	3.6	1.6
หาอาหารในป่า	10.7	25.2	58.3	64.3	36.0
กินอาหารที่ทางโครงการจัดไว้ให้	10.2	9.5	1.6	0.0	6.3
ดื่มน้ำ	0.0	0.0	0.1	0.2	0.0

ถ่ายมูล	0.0	0.2	0.2	0.7	0.2
จ้องมองบางอย่าง	1.1	0.3	0.0	0.3	0.4
ทำความสะอาดร่างกายตัวเอง	0.4	1.4	1.0	0.8	1.0
ทำความสะอาดร่างกายให้คนอื่น	2.0	0.7	1.2	0.4	1.1
เล่นตัวเดียว	0.9	0.4	2.9	1.1	1.3
เล่นกับคนอื่น	0.0	0.2	1.7	0.7	0.7
ไล่ตาม หนีหรือต่อสู้	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
แสดงพฤติกรรมทางเพศ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ผสมพันธุ์	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
ส่งเสียงร้องเพียงลำพัง	0.4	0.8	0.1	0.2	0.4
ส่งเสียงร้องโต้ตอบกัน	0.5	1.5	1.5	0.1	1.2
ปฏิกริยาระหว่างครอบครัว	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
จ้องมองคน	1.0	0.3	0.0	3.2	0.6
คุ้ยหาต่อคน	0.0	0.1	0.1	0.3	0.1
อื่นๆ	0.2	0.0	0.0	0.0	0.1
ไม่อยู่ในสายตา(ออกนอกการสังเกต)	24.9	21.1	2.3	5.3	14.6

ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของพฤติกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545-2548 พฤติกรรมที่พบส่วนใหญ่ คือ การหาอาหารในป่าร้อยละ 36.0 พักผ่อนร้อยละ 21.6 และไม่อยู่ในสายตา (ออกนอกการสังเกต) ร้อยละ 14.6

จากผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าสมาชิกทุกตัวมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของป่าได้ดีขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี โดยเฉพาะสัดส่วนการหาอาหารป่าที่เพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสัมพันธ์กันกับสัดส่วนการพักผ่อนและกินอาหารที่ทางโครงการจัดไว้ให้ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปีเช่นกัน

หากชะนีสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้แล้วนั้น มนุษย์ก็ไม่จำเป็นต้องดูแล เลี้ยงเชนการที่ชะนียังอยู่ในขั้นตอนกระบวนการฟื้นฟูสภาพ แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากจะให้ชะนีสามารถดำรงอยู่อย่างปลอดภัยเสมือนสัตว์ป่าอื่นๆ แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งในการสังเกตการณ์ และอาศัยการช่วยเหลือจากมนุษย์อย่างจริงจัง โดยการช่วยกันหยุดการคุกคามสัตว์ป่าไม่ว่าในกรณีใดๆ ก็ตาม ซึ่งเป็นเพียงสิ่งเดียวเท่านั้นที่จะให้ชะนียังคงอยู่สืบไปรุ่นต่อรุ่น เพราะมนุษย์เป็นศัตรูหลักที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ชะนี สัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติหมดไปอย่างรวดเร็วและอาจกู้คืนไม่ได้ อีกต่อไป

กราฟที่ 7 แสดงสัดส่วนพฤติกรรมรายปีของทุกตัว

เปรียบเทียบพฤติกรรมหลักระหว่างชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขาพระแก้วและชะนีป่า ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมหลักระหว่างชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแก้ว และชะนีป่า ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยแสดงค่าเป็นร้อยละต่อปีนั้น ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมหลักดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงสัดส่วนเปรียบเทียบพฤติกรรมหลักระหว่างชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแก้ว และชะนีป่า ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

หมายเหตุ : ร้อยละ

พฤติกรรม	ชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ	ชะนีป่า
พักผ่อน	32.00	27.00
เคลื่อนที่จากอีกที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง	2.30	24.00
หาอาหารในป่า	59.81	32.00
พฤติกรรมทางสังคม	4.83	15.00
ปฏิกริยาระหว่างกลุ่ม	0.00	2.00
ปฏิกริยากับมนุษย์	1.06	0.00

พฤติกรรมหลักชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแก้ว

ที่มา : โครงการคืนชะนีสู่ป่า มูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย, 2549

พฤติกรรมหลักชะนีป่า ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่มา : Thad Quincy Bartlett, 1999

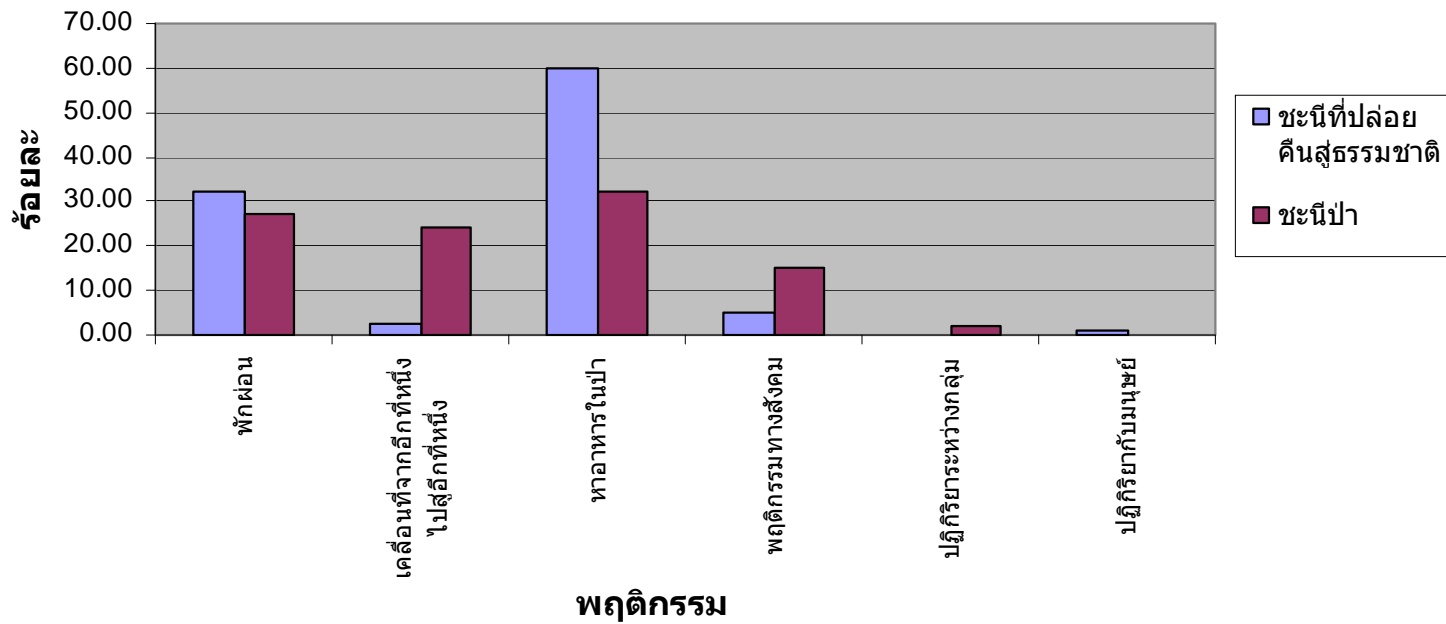
ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแก้ว และชะนีป่า ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้น พบว่าชะนีป่าจะไม่มีปฏิสัมพันธ์ใดๆ กับมนุษย์เลย แต่ชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติจะยังคงมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์อยู่ถึงแม้ว่าจะเป็นสัดส่วนที่ไม่สูงมากนักก็ตาม นั่นแสดงให้เห็นว่าชะนีที่ผ่านกระบวนการฟื้นฟูสภาพจากโครงการฯ ถึงแม้ว่าทางโครงการฯ จะพยายามฝึกให้มีพฤติกรรมเยี่ยงชะนีป่า และลดการปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ลง แต่ยังคงมีพฤติกรรมส่วนหนึ่งที่ถูกสอนมาโดยมนุษย์ตั้งแต่ก่อนมาอยู่กับทางโครงการฯ ทำให้เกิดความคุ้นเคยกับมนุษย์ และปรับเปลี่ยน ละทิ้งพฤติกรรมที่ควรมีเยี่ยงชะนีป่า สิ่งนี้เองที่ทำให้ชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติยังคงมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์อยู่นั่นเอง

ขณะที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาตินั้น ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะน้อยกว่าชะนีป่า และมีพฤติกรรม โน้มเอียงไปทางการดำรงชีวิตโดยลำพัง ถึงแม้ว่าสมาชิกในกลุ่มจะอยู่ไม่ห่างกันในทุกช่วงเวลาของวัน หากแบ่งพฤติกรรมหลักจริงๆ แล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมทางสังคมและ พฤติกรรมส่วนตัว โดยพฤติกรรมทางสังคม อันได้แก่ ปฏิบัติระหว่างกลุ่ม, ปฏิบัติกับมนุษย์ จะเป็น ตัวชี้วัดความสัมพันธ์ภายในกลุ่มระหว่างสมาชิกแต่ละตัว ส่วนพฤติกรรมส่วนตัวคือ พักผ่อน, เคลื่อนที่ จากอีกที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งและหาอาหารในป่า จะเป็นแบบแผนที่สมาชิกแต่ละตัวเลือกที่จะกระทำ เพียงลำพัง แต่ในบางกรณีอาจจะเลือกที่จะกระทำเป็นกลุ่ม จากตารางที่ 5 โดยภาพรวมจะเห็นว่าชะนีป่า นั้น จะมีสัดส่วนพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ และมีสัดส่วนพฤติกรรม ส่วนตัวต่ำกว่าชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ เป็นลักษณะการเพิ่มขึ้นและลดลงที่สัมพันธ์กัน

เหตุผลหนึ่งที่ชะนีป่ามีสัดส่วนความสัมพันธ์ภายในกลุ่มสูงกว่าและพฤติกรรมดำรงชีวิต โดยลำพังต่ำกว่าชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ นั่นคือ ชะนีป่าจะมีลักษณะการอยู่เป็นครอบครัว มีแม่ที่ คอยเป็นผู้นำในการหาอาหาร ดูแลและสอนลูกๆ ส่วนพ่อจะคอยปกป้องกลุ่มและสอนลูกๆ ด้วยเช่นกัน แต่จะน้อยกว่าแม่ และลูกชะนีจะเกาะอยู่กับอกแม่จนกระทั่งหย่านม แต่ก็ยังหากินรอบๆ ตัวแม่ ซึ่งเป็น แบบแผนของการสอนจากรุ่นต่อรุ่น ว่าการดำรงชีวิตในป่านั้นต้องทำอะไร ในขณะที่ชะนีที่ปล่อยคืน สู่ธรรมชาตินั้น บางตัวเกิดในป่าแต่ถูกพรากมาจากพ่อแม่มาสู่อ้อมกอดของมนุษย์ ส่วนชะนีบางตัวเกิด และเติบโตกับสภาพแวดล้อมของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชะนีเรียนรู้เรื่องต่างๆ จากมนุษย์ ถึงแม้ว่า สัตว์ชาติญาณสัตว์ป่ายังคงมีอยู่ก็ตาม แต่ถูกกดไว้ภายใต้พฤติกรรมที่มนุษย์ยึดเหนี่ยวไว้ ดังนั้นรูปแบบของ พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะเป็นรูปแบบที่มนุษย์เป็นผู้สอน สอนในสิ่งที่มนุษย์คิดว่าชะนีควรมี พฤติกรรมเช่นนี้ ควรดำรงชีวิตอยู่เพียงนี้ ถึงแม้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือจากทางโครงการฯ โดยผ่าน กระบวนการฝึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ใกล้เคียงกับชะนีป่ามากที่สุดแล้วก็ตาม

แต่ในกรณีเคลื่อนที่จากอีกที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งจะแตกต่างออกไป คือ ชะนีป่าจะมีสัดส่วน พฤติกรรมที่สูงกว่าชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ เป็นเพราะว่าชะนีป่าเกิดและเติบโตในป่า จึงคุ้นเคยกับ สภาพป่าเป็นอย่างดี ส่วนชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาตินั้นบางตัวถึงแม้ว่าจะเกิดในป่า แต่ถูกพรากมาอยู่ ในสภาพแวดล้อมของมนุษย์จึงทำให้ไม่คุ้นชินกับสภาพป่า และในขั้นตอนของกระบวนการฟื้นฟูสภาพ นั้น ก็อาศัยอยู่เพียงในกรงแคบๆ ไม่ได้มีการเรียนรู้ความยืดหยุ่นของกิ่งไม้จากต้นไม้หรือจากธรรมชาติ ฉะนั้นเมื่อทำการปล่อยสู่ป่าแล้ว ชะนีจำเป็นต้องเรียนรู้ใหม่ทุกอย่าง ถึงแม้ว่าสัดส่วนพฤติกรรมหา อาหารจะเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับที่ไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากโครงการฯ ก็ตามที แต่การเคลื่อนที่ไปยัง ที่ต่างๆ ก็ยังเทียบไม่ได้กับชะนีป่าที่เกิดและเติบโตมาจากสภาพแวดล้อมนั้นๆ จึงเป็นเหตุให้สัดส่วน พฤติกรรมเคลื่อนที่จากอีกที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งของชะนีป่ามีค่าสูงกว่า

**สัดส่วนพฤติกรรมหลักระหว่างชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ
ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทว และชะนีป่า ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**

กราฟที่ 8 แสดงสัดส่วนเปรียบเทียบพฤติกรรมหลัก
ระหว่างชะนีที่ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติและชะนีป่า

ตารางที่ 7 แสดงตารางบันทึกพฤติกรรมชุดที่ 2

Date: _____ Observers: _____ start: _____ finish: _____ Page: _____

Hope Family **SOCIAL BEHAVIOR**

Time start	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	
Behavior																				
Giver																				
Receiver																				
Time finish	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Comment																				

DISTANCES

Time	0	10	20	30	40	50
Joe-Kip						
Joe-Thong						
Joe-Hope						
Kip-Thong						
Kip-Hope						
Thong-Hope						

SINGING BEHAVIOR

	Joe	Kip	Hope	Thong	Joe	Kip	Hope	Thong	Joe	Kip	Hope	Thong	Joe	Kip	Hope	Thong
	Bo	Lek	Arun	Dao	Bo	Lek	Arun	Dao	Bo	Lek	Arun	Dao	Bo	Lek	Arun	Dao
Vocal duet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vocal great call	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vocal male solo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vocal male hooting	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vocal female hooting	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vocal alarm	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

บรรณานุกรม

- กองอนุรักษ์สัตว์ป่า, กรมป่าไม้. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ. กัมพล หนูชู. 2547. **ทัศนคติของนักศึกษาและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่มีต่อสินค้า GMOs.** สงขลา : ปัญหาพิเศษ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กิตติมา แสงคำ และนงนุช จันทร์เพ็ญ. 2547. **อุปสงค์เพื่อการส่งออกกุ้งสดแช่แข็งของไทยไปสหภาพยุโรป.** สงขลา : ปัญหาพิเศษ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- โครงการคีนะนีสุป่า, มูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทว, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. **โครงการร่วมศึกษาวิจัยคีนะนีสุป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทว.** ภูเก็ต.
- นายสัตวแพทย์สุวิทย์ พันนาดี. 2545 . **พื้นฐานวิชาการสัตว์ป่าและการอนุรักษ์.** ภูเก็ต : โครงการคีนะนีสุป่า มูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย.
- รองศาสตราจารย์ ดร. กัลยา วานิชย์บัญชา. 2548. **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งนภา พูลจำปา. 2549. **การสำรวจสถานภาพชะนีมังกูฎในประเทศไทย. Advanced Thailand Geographic.** ปีที่ 11 ฉบับที่ 89 หน้า 106-142.
- Jean Boulbet and Nophadol Preuksawan. n.d. **Phuket : Khao Phra Thaew Wildlife Park and Forest Reserve.** Phuket.
- Damiana Ravasi. 2004. **Phuket's forest sings again.** Phuket : The Gibbon Rehabilitation Project.
- Dome Pratumthong. 2549. From the front cover of Advanced Thailand Geographic. **Advanced Thailand Geographic.** Volume 89 page 4.
- Miriam Cochrane and Floor van der Gulik. 1997. **A study of Chai, his environment and contact with humans.** Phuket : The Gibbon Rehabilitation Project.
- Schwann Tunhikorn, Warren Brockelman, Ronald Tilson, Usum Nimmanheminda, Parntep Ratanakorn, Robert Cook, Andrew Teare, Kathy Castle and Ulysses Seal. 1994. **Thai Gibbon Population and Habitat Viability Analysis.** Thailand : Royal Forest Department Kingdom of Thailand.

Thad Quincy Bartlett. 1999. **Feeding and ranging behavior of The White-Handed Gibbon**
(*Hylobates lar*) in Khao Yai National Park. Thailand : Department of Anthropology
Washington University.